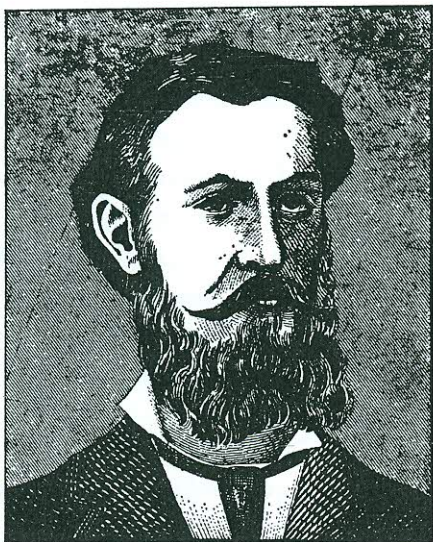

ΙΩΑΝΝΟΥ ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΛΗ

ΕΝ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ ΣΕΡΡΩΝ ΚΑΛΟΣΤΥΠΗ

“ΠΕΡΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ,,

Ὁ ἔγκριτος ἰατρὸς τῆς Θεσσαλονίκης κ. Ἐλευθέριος Χριστοφιλίδης, ἔθηκε εἰς τὴν διάθεσίν μου τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον χειρόγραφον ἐκ τῶν καταλοίπων τοῦ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀποθανόντος ἀειμνήστου γυμνασιάρχου Σερρῶν Ἰωάννου Νικολάου Καλοσύπη, ὁ ὁποῖος πολλὰς προσέφερεν ὑπηρεσίας εἰς τὴν Κοζάνην καὶ εἰς τὰς Σέρρας, πνευματικὰς καὶ πρὸ παντὸς ἔθνικὰς, κατὰ τὰ ἔτη 1873 - 1878. Τὸν κ. Χριστοφιλίδην εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὴν τοιαύτην παραχώρησιν τοῦ χειρογράφου, περιελθόντος εἰς

ΙΩΑΝ. ΚΑΛΟΣΤΥΠΗΣ
Μακεδονία, Ἀθήνησι, ἔτει 1886.

χειρας του ἐκ πατρικῆς κληρονομίας καὶ εἰς τοῦ ὁποίου ἐπίσης τὴν κατοχὴν περιῆλθε ἀπὸ τὸν συγγενῆ του καὶ ἐκ Πανόρμου καταγόμενον Μιχαὴλ Κωνσταντινίδην, καθηγητὴν τῆς φιλολογίας διαμένοντα εἰς τὸ Λονδῖνον, ἑταῖρον τοῦ πολυθρῦλτου Ἑλληνοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως, δωρητὴν πολλῶν καὶ πολυτίμων βιβλίων εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Βουλῆς, τιμηθέντα δὲ διὰ τοῦ Ἀργυροῦ Σταυροῦ τοῦ βασιλικοῦ Τάγματος τοῦ Σωτήρος. ¹⁾

Πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ χειρογράφου, θεωρῶ ἀπαραίτητον νὰ παραθέσω ἐδῶ ὀρισμένας πληροφορίας διὰ τὸν συντάκτην τοῦ χειρογράφου.

Οὗτος ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 1851

1) Εἰς χειρας τοῦ ἰατροῦ κ. Χριστοφιλίδου εὐρίσκονται πλὴν τοῦ δημοσιευομένου χειρογράφου, δύο ὠραία διπλώματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως, τὸ ἀπὸ 13 Ἰανουαρίου 1887 ἔγγραφον τοῦ Ὑπουργείου τῶν ἑξωτερικῶν δι' οὗ γνωστοποιεῖται ἡ ἀπονομὴ τῆς τιμητικῆς βασιλικῆς διακρίσεως διὰ τοῦ Β. Δ. τῆς 10 Ἰανουαρίου 1887 Φ.Ε.Κ. 8 ὡς καὶ ὠραία καὶ λίαν κολακευτικὴ εὐχαριστήριος ἐπιστολὴ τοῦ ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς καὶ βουλευτοῦ Ἀττικῆς Τιμολέοντος Ι. Φιλήμονος, υἱοῦ τοῦ ἱστοριογράφου τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 Ἰωάννου Φιλήμονος.

εἰς τὴν μικρὰν κωμόπολιν Δολιανὰ τῆς Κυνουρίας (Ἀρκαδίας). Κατήγετο ἀπὸ πτωχοτάτην οἰκογένειαν καὶ ἀναχωρήσας ἐκ τῆς πατρίδος του εἰς μικρὰν ἡλικίαν ἀφίχθη εἰς Ἀθήνας ἔνθα ἐργαζόμενος ἐπεράτωσε τὰς γυμνασιακάς του σπουδὰς καὶ ἀκολούθως εἰσήχθη εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀπὸ τὴν ὁποίαν καὶ ἀπεφοίτησε κατὰ τὸ ἔτος 1873, τὸ ἴδιον δὲ ἔτος ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Σ υ λ λ ὅ γ ο υ π ρ ὸ ς δ ι ἄ δ ο σ ι ν τ ῶ ν Ἑ λ λ η ν ι κ ῶ ν Γ ρ α μ μ ἄ τ ω ν ὡς γυμνασιαρχεὺς εἰς τὸ Γυμνάσιον Κοζάνης. 1) Πρέπει ἐδῶ νὰ τονισθῇ ὅτι ὁ Σύλλογος αὐτὸς εἶχεν ὡς κύριον ἔργον τὴν διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων εἰς τὰς ὑποδούλους χώρας, καὶ εἶχεν ἀναπτύξει δρᾶσιν σπουδαίαν ἐλέγχων καὶ κατευθύνων σχεδὸν ὅλα τὰ σχολεῖα ἰδίως τῆς Τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος.

Μετὰ διετὴ εὐδόκιμον παραμονὴν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, Κοζάνην, ὅπου ἐνεργῶς ἐνεμίχθη εἰς πᾶσαν ἐθνικὴν κίνησιν, ἐτοποθετήθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου Συλλόγου, τοῦ ὁποίου τότε πρόεδρος ἦτο ὁ Νικόλαος Μαυροκορδάτος, ὡς γυμνασιάρχης τῆς πρωτεύουσας τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, τὰς Σέρρας, ὅπου ἡ παιδεία ἦτο πολὺ προηγμένη, ἡ δὲ πόλις εἶχεν ἀναδείξει ἑξαιρετικὸς ἄνδρας τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐν γένει ἐπιστημῶν κατὰ τὸν 18ον καὶ 19ον αἰῶνα.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ δραστηριότης τοῦ Καλοσύπη εἰς τὰς Σέρρας ὑπῆρξε λίαν γόνιμος 2). Ἐκεῖ ὅμως πού ὁ νεαρὸς γυμνασιάρχης ὑπερέβη ἑαυτὸν ἦσαν τὰ ἐθνικὰ θέματα διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς ὀλόκληρον τὴν Μακεδονίαν αἱ πολυπληθεῖς προπαγάνδαι τῶν βορείων γειτόνων τῆς Ἑλλάδος, κυρίως δὲ ἡ βουλγαρικὴ καὶ ἡ Ρουμανικὴ, ὠργιάζον ἀνενοχλήτως εἰς βάρος τῶν ἀπαραγράπτων δικαιωμάτων τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὰ ὄμματα πολλάκις καὶ μὲ φανερὰν ὑποστήριξιν τῆς παραπαιούσης Τουρκικῆς διοικήσεως, ἥτις χρηματιζομένη ὑπὸ τῶν πρακτόρων τῶν γειτόνων της, ἐπέτρεπε ἀσυνειδήτως πᾶσαν εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων ἐνέργειαν.

Τὰ συμφέροντα τῶν ξένων ἀλλὰ πολυπληθῶν μειονοτήτων τῶν Ἑλλήνων, Βουλγάρων, Σέρβων καὶ Ρουμάνων, ἀλληλοσυνεκρούοντο εἰς τὴν Μα-

1) Δὲν νομίζω ὅτι εὐσταθοῦν τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰ. Νοτάρη γραφόμενα εἰς τὸ δημοσιευθὲν παρὰ τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν ἔργον του. Ἀρχεῖον Στεφάνου Νικ. Δραγούμη, Ἀνέκδοτα ἔγγραφα γιὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1878 στὴ Μακεδονία καὶ ἐν σελίδι 263, ὅτι ὁ Ι. Καλοσύπη ἦτο διδάσκαλος καὶ οὐχὶ καθηγητὴς Γυμνασίου διότι πῶς θὰ ἐξετέλει καθήκοντα Γυμνασιαρχεὺς ἐν Κοζάνη, μὲ παιδείαν δημοδιδασκάλου, ὡς ἔγραψεν ὁ ἱστορικὸς τῆς Κοζάνης ἀείμνηστος γυμνασιάρχης Παν. Λιούφης (Ἱστορία τῆς Κοζάνης, Ἀθήναι 1924) ὡς καὶ ὁ ἐκ Σερρῶν δικηγόρος καὶ ἱστορικὸς συγγραφεὺς Πέτρος Πέννας (Ἱστορία τῶν Σερρῶν σελ. 418—419, Β' Ἐκδόσις Ἀθήναι 1966) καὶ πῶς ἦτο δυνατὸν εἰς διδάσκαλος νὰ διορισθῇ βασιλικὸς ἐπίτροπος τῆς Τραπεζῆς Ἡπειροθεσσαλίας, τμηματάρχης τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ νομάρχης Λαμίας καὶ Κοζάνης .

2) Πέννας αὐτόθι σελ. 418 - 419,

κεδονίαν, ἣ δὲ Τουρκία εἶχεν ἀπολέσει τελείως τὴν διοίκησιν τῶν αὐτοκρατορικῶν τῆς ἑδαφῶν, ἕως οὗτο μετὰ τινα ἔτη ὡς ἀνεμένετο ἄλλως τε, ὁ μέγας ἀσθενὴς τῶν Βαλκανίων, ὅπως ἐκαλεῖτο τότε ἡ Τουρκία εἰς τὴν διεθνή πολιτικὴν, ἐξεδιώχθη ἐκ τῆς Βαλκανικῆς, ἀπολέσασα ἐξ ὀλοκλήρου σχεδὸν τὴν κυριαρχίαν τῆς.

Κατὰ τὸ ἔτος 1877 ὁ Καλοσύπη ἐν συνεννοήσει μετὰ τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Μακεδόνων ἐδρευούσης ἐν Ἀθήναις καθὼς καὶ τῶν πολιτικῶν ἡγετῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, Χαριλάου Τρικούπη καὶ Ἀλεξάνδρου Κουμουνδούρου, ἐπεχείρησε νὰ ὀργανώσῃ ἀπελευθερωτικὸν κίνημα κατὰ τῶν Τούρκων εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Σερρῶν. Τὸ κίνημα τοῦτο ἐσχετίζετο ἄμεσα πρὸς τὴν μετὰ τινας μῆνας ἐκραγεῖσαν ἐπανάστασιν ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Ὀλύμπου. 1) Ἡ ἀπόπειρα αὕτη τοῦ πατριώτου γυμνασιάρχου τῶν Σερρῶν ἔσχεν βαθεῖαν ἀπήχησιν εἰς τὸν λαὸν τῶν Σερρῶν καὶ τῆς περιοχῆς, οἱ δὲ μνηθέντες εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν κίνησιν Σερραῖοι ἀνεμένον τὴν ἀπόβασιν παρὰ τὸ Τσάγεξι (Ἐκβολαὶ Στρυμόνος) τοῦ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐκ Χαλκιδικῆς λοχαγοῦ Κοσμᾶ Δουμπιώτου ἐκστρατευτικοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον καὶ θὰ ἐκήρυττε τὴν ἐπανάστασιν. 2)

Τὸ σῶμα τοῦτο μερίμνη τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Μακεδόνων εἶχε συγκεντρωθῆ εἰς τὴν νῆσον Σκιάθον, παλαιὸν ὀρηκτήριον τῶν καταδιωκομένων ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὴν προεπαναστατικὴν (1821) περίοδον ἀρματολῶν καὶ κλεφτῶν τῆς Μακεδονίας, 3) κατόπιν ὅμως ἀποφάσεως τῆς Κυβερνήσεως ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Λιτοχώρου τοῦ Ὀλύμπου ἔνθα εἶχεν ἐκραγῆ ἡ περιώνυμος ἀλλ' ἀτυχήσασα ἐκείνη ἐπανάστασις τοῦ Ὀλύμπου.

Παρ' ὅλον ὅμως ποὺ ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Σερρῶν δὲν ἐξερράγη, ἡ τουρκικὴ διοίκησις ἀντελήφθη τὰ τεκταινόμενα ἐξ ἀποκαλύψεων τῆς τουρκικῆς ἐφημερίδος Βακίτ, ἡ ὁποία δι' ἄρθρου τῆς κατήγγειλε δημοσίᾳ τὸν Καλοσύπην διὰ τὰς ἐπαναστατικὰς του ἐνεργείας. Καὶ ὁ μὲν γυμνασιάρχος κατῴρθωσε νὰ διαφύγῃ νύκτωρ εἰς Θεσσαλονίκην κατὰ τὸν μῆνα Φεβρουάριον τοῦ 1878 εἰδοποιηθεὶς ὅτι ἐπέκειτο ἡ σύλληψις του 4), οἱ συ-

1) Διὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀλύμπου βλέπε ἰδίως τὰ 75)χρονα τῆς Ἑλληνικῆς Δυναστείας Ἀθῆναι 1939 ἔνθα πραγματεία τοῦ καθηγητοῦ Ν. Βλάχου. Βιβλιογραφίαν λεπτομερῆ παραθέτει ὁ Ι. Νοτάρης εἰς τὸ ἀνωτέρω μνημονευόμενον ἀξιόλογον ἔργον του.

2) Πέννας ἀνωτ. σ. 419 θεωρῶ ὅμως ἀμφίβολον.

3) Ἰωάνν. Βασθραβέλλη, οἱ Μακεδόνες κατὰ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνας 1796 - 1832 σελ. 26. Τοῦ αὐτοῦ ἡ Ἐπανάστασις τοῦ 1857 εἰς τὴν Χαλκιδικήν, Μακεδονικά Τ. 5)1963 σελ. 102 ἐξ.

4) Ὁ Καλοσύπησις εἰδοποιήθη ἀπὸ τὸν Σερραῖον ἱατρὸν καὶ πρόεδρον τοῦ Φιλελευθευτικοῦ Συλλόγου Σερρῶν Θεοδωρίδην, ὅστις ἐπληροφορήθη τὰ τεκταινόμενα ἀπὸ τὸν Βαλῆν (νομάρχην) Σερρῶν, τοῦ ὁποίου ἦτο οἰκογενειακὸς ἱατρός. Πέννας ἀνωτ. σελ. 419.

νεργάται ὅμως αὐτοῦ Σερραῖοι καθηγηταὶ Πασχίδης καὶ Φιλιππίδης, καταφυγόντες εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀνεκαλύφθησαν ὑπὸ τῆς τουρκικῆς ἀστυνομίας μετὰ τινα χρόνον καὶ κατεδικάσθησαν εἰς 15 ἔτων κάθειρξιν εἰς τὸ φρούριον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας Φεζάν. Ὁ Πασχίδης ὑποκύψας εἰς τὰς σκληρὰς στερήσεις καὶ δοκιμασίας ἀπέθανεν ἐκεῖ, ὁ Φιλιππίδης ὅμως ἐκτίσας ὅλον τὸν χρόνον τῆς εἰρκτῆς του, ἀφῆθη τελικῶς ἐλεύθερος καὶ ἀφιχθεὶς εἰς Ἀθήνας ἐξηντημένος καὶ μὲ ἀθλίαν κατάστασιν τῆς ὑγείας του, εἰσήχθη πρὸς ἀνάρρωσιν εἰς τὸ Δημοτικὸν Νοσοκομεῖον ὅπου μετ' ὀλίγον ἀπεβίωσε, θῦμα γενόμενος καὶ αὐτὸς τῶν πρὸς τὴν ὑπόδουλον τότε πατρίδα πατριωτικῶν του ἐκδουλεύσεων.

Αὐτοὶ οἱ Σερραῖοι πατριῶται ἐτιμωρήθησαν σκληρὰ ὑπὸ τῶν Τούρκων διότι πέραν τῆς κατηγορίας ἐπὶ ὑποκινήσει εἰς ἐπανάστασιν, κατόπιν γενομένης εἰς τὰ ὑπόγεια τοῦ Γυμνασίου Σερρῶν ἐρεύνης, ἀνεκαλύφθησαν εἴκοσι (20) πολεμικὰ ὄπλα, τὰ ὅποια εἶχον εἰσαχθῆ λαθραίως ἐκ τῆς ἐλευθέρου Ἑλλάδος πρὸς ἐκγύμνασιν τῶν Σερραίων τῶν μεμνημένων εἰς τὸ κίνημα καὶ τὰ ὅποια ὁ Καλοσύτης ἔνεκα τῆς ἐσπευσμένης ἀναχωρήσεώς του δὲν κατώρθωσε νὰ ἐξαφανίσῃ περιορισθεὶς μόνον εἰς τὴν ἀποκόμισιν τοῦ Ἀρχείου τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτῆς ὀργανώσεως τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡγέτης εἰς τὰς Σέρρας, διότι ἂν ἀπεκαλύπτοντο ἐκ τῆς ἀναδιφήσεως τοῦ ἀρχείου τὰ ὀνόματα τῶν μεμνημένων θὰ συναμβάνοντο καὶ τίς οἶδε εἰς ποίας ποινὰς καὶ φοβερὰ ἄλλα βασανιστήρια θὰ ὑπεβάλλοντο ἑκατοντάδες Σερραίων μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των.

Ὁ Καλοσύτης εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἐπεκοινώνησε μὲ τὸν ἐκεῖ Πρόξενον τῆς Ἑλλάδος Κ. Βατικιώτην ¹⁾, ὁ ὁποῖος ἐξέθεσε τὰ λαβόντα χώραν εἰς τὰς Σέρρας, καὶ ἐζήτησε ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ²⁾, ἀφ' ἑνὸς μὲν ν' ἀναβληθῆ ἢ ἀπόβασιν εἰς τὴν Χαλκιδικὴν, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ νὰ καταβληθῆ προσπάθεια ἵνα ἐπεκταθῆ ἢ ἐπαναστατικὴ ἐξέγερσις ὡς καὶ ἡ συγκέντρωσις δυνάμεων εἰς τὸ Βέρμιον καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀλιάκμονος ἵνα οὕτω ἐνισχυθῆ ἢ ἐκραγεῖσα ἐπανάστασις εἰς τὸν Ὀλυμπον.

Μετὰ τὰς συνεννοήσεις ταύτας ὁ Καλοσύτης ἀνεχώρησε δι' Ἀθήνας ὡς κομιστῆς πληροφοριῶν τοῦ Βατικιώτη πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἐκθέσῃ ἐκεῖ τὰ εἰς Σέρρας τὸ Μελένοικον ³⁾ συμβάντα διὰ νὰ ἐξετασθῆ ἂν ὑπῆρχεν ἐλπίς νὰ ἀναζωογονηθῆ ἢ ἐπαναστατικὴ κίνησις ἐκεῖ. Ταυτοχρόνως ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Νικόλαος (Λάκης) Μιχαήλ, φραγκοράφτης ἐκ Σερρῶν ὡς ἐκπρόσωπος 80—100 Σερραίων μεμνημένων εἰς τὴν

1) Ἀρχεῖον Στεφάνου Ν. Δραγούμη, ἀνωτ. σελ. 266 ἐξ.

2) Ἀπόθι σελ. 234.

3) Διὰ τὰ γεγονότα προφανῶς τοῦ Μελενοίκου κατὰ τὴν ἱστορουμένην ἐποχὴν δὲν κατώρθωσα νὰ ἀνεύρω πληροφορίας.

ἐπαναστατικὴν κίνησιν καὶ ἐτοίμων πρὸς δρᾶσιν, τὸν ὁποῖον ὁ Καλοσύπη δια τῆς ἀπὸ 28 Μαρτίου 1878 ἐπιστολῆς του γεγραμμένης ἐξ Ἀθηνῶν πρὸς τὸν ἐκεῖ πρόεδρον τῆς τῶν Μακεδόνων Ἐπιτροπῆς Νικόλαον Στεφ. Δραγούμην, συνέστησεν ὅπως δι' αὐτοῦ πληροφορήσῃ τοὺς εἰς Σέρρας ὀπαδοὺς του ἐὰν ὑπάρχουν ἐλπίδες ἐνεργειῶν περαιτέρω.

Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὸν Ὀλύμπου, ὁ Καλοσύπη διαμένων εἰς Ἀθήνας, ποικιλοτρόπως εἰργάσθη διὰ τὴν ἐπανάστασιν αὐτήν, παρακινήσας μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὸν νεώτερον ἀδελφόν του Δημοσθένην Καλοσύπην ἵνα μεταβῇ εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ προσφέρει τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τοὺς μαχομένους κατὰ τῶν Τούρκων ἐθελοντάς, μαζὺ μὲ δύο φίλους του.

Διὰ τὴν ἀφίξιν αὐτῶν τῶν ἐνθουσιωδῶν ἐθελοντῶν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀλύμπου, τὸ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐκδιδόμενον περιοδικὸν ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΖΩΗ¹⁾, μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔγραψε καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἡ ἀπόβασις: ὧ ἱερὰ τῆς Μακεδονίας γῆ, ποτισμένη μὲ τὰ αἵματα τόσων ἐθνομαρτύρων, δέξου τὴν προσφορὰν καὶ τοῦ αἵματος ἡμῶν, ἂν τοῦτο δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐλευθερίαν σου, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἤλθομεν ν' ἀγωνισθῶμεν, ἐνισχύοντες τοὺς ἐπαναστατοῦντας κατὰ τῆς τυραννίας δούλους ἡμῶν ἀδελφούς». Τοιαῦτα τινὰ διελογίζομεθα, μόλις πηδήσαντες ἀπὸ τῶν λέμβων εἰς τὴν ξηράν, οἱ ἀοίδιμοι Λεωνίδας Πασχάλης, Μιλτιάδης Ἀποστολίδης, ὁ ἐνθουσιώδης ἰατρός τοῦ σώματος Δημοσθένους Καλοσύπης ἐγώ, κλίναντες δὲ τὸ γόνυ, ἐκύψαμεν καὶ ἐφιλήσαμεν μεθ' ἱερᾶς συγκινήσεως τὴν γῆν τῶν παρὰ τὸν Θερμαϊκὸν κρασπέδων τοῦ γηραιοῦ Ὀλύμπου».

Ὁ ἰατρός Καλοσύπης μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως, ἠκολούθησε τὴν ὑποχώρησιν τῶν ἐθελοντῶν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Πιερίων Κωνσταντίνου Κιρκοπούλου καὶ Εὐαγγέλου Χοστέβα²⁾, καὶ διὰ τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς τῶν Πιερίων πλησίον τοῦ χωρίου Καταφύγι τῆς Κοζάνης, τὴν 23 Μαρτίου 1878 ὑπὸ συνεχῆ πορείαν ὑπὸ χιόνας καὶ κακουχίας κατηρθύνθησαν εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν πορείαν ὁ ἀκάματος ἰατρός Καλοσύπης περιποιεῖτο τοὺς ἐθελοντάς, οἱ ὅποιοι εἶχον προσβληθῆ, ἀπὸ ρευματισμούς, βουβωνοκῆλην καὶ ἄλλας ἀσθενείας.

Μετὰ τινὰ ἔτη ὁ Ἰ. Καλοσύπης ἐτοποθετήθη ὡς τμηματάρχης εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας καὶ Ἐσωτερικῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ ὡς βασιλικὸς Ἐπίτροπος τῆς Τραπεζῆς Ἡπειροθσσαλίας καὶ ὡς νομάρχης Λαμίας καὶ Κοζάνης.

Ἀκολούθως κατὰ τὸ ἔτος 1880 ἐξέδωκεν εἰς Πειραιᾶ τὴν ἐφημερίδα

1) Τεύχος 9)1967 σ. 6.

2) Ἀρχεῖον Στεφάνου Δραγούμη ἀνωτ. σελ. 287.

ΣΦΑΙΡΑ διατελέσας μέχρι τοῦ θανάτου του διευθυντῆς καὶ πολιτικὸς ἀρθρογράφος αὐτῆς βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Δημοσθένους ἰατροῦ καὶ παλαιμάχου δημοσιογράφου ἐπίσης.

Ὁ Καλοστύπης ἀνὴρ καθ' ἑξοχὴν πνευματικὸς καὶ ἐμπορούμενος ἀπὸ ἀγνὰ ἔθνικὰ αἰσθήματα, λάτρης δὲ τῆς Τουρκοκρατουμένης τότε Μακεδονίας, τὴν ὁποίαν καθ' ὅλην του τὴν ζωὴν παντοιοτρόπως ἐξυπηρέτει ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκετο, ὑπῆρξε διὰ τὴν ἐποχὴν του συγγραφεὺς δεακεκριμμένος ἔθνικῶν ἀλλὰ καὶ φιλολογικῶν ἔργων. Κατὰ τὰ ἔτη 1886—1896 ἐξέδωκε τὸ σπουδαιότερον τῶν ἔργων του ὑπὸ τὸν τίτλον ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ.

Διὰ τὸ ἔργον τοῦτο, ὁ ἀείμνηστος γομνασιάρχης τῆς Κοζάνης Παναγιώτης Λιούφης ¹⁾, μᾶς παρέχει τὴν πληροφορίαν ὅτι συνεγράφη κατὰ προτροπὴν τοῦ Χαριλαοῦ Τρικοῦπη. Ἡ ἐργασία περιέχει πληροφορίας γεωγραφικὰς, ἱστορικὰς, ἔθνολογικὰς καὶ οἰκονομικὰς τὰς ὁποίας περισυνέλεξε κατὰ τὴν παραμονὴν του εἰς τὴν Μακεδονίαν, κυρίως δὲ ἐξ ἐπιτοπίου ἐρεῦνης. Στοιχεῖα ἐκ τῆς μελέτης αὐτῆς ἐδημοσιεύθησαν εἰς πλείστας εὐρωπαϊκὰς ἐφημερίδας, διακεκριμένοι δὲ εὐρωπαῖοι συγγραφεῖς ὅπως ὁ Ἴσπανὸς πολιτικολόγος Cantillan καὶ ὁ Γάλλος A. Berar, ἐχρησιμοποίησαν εὐρύτατα εἰς τὰ συγγράμματά των. Ἐξέδωσεν ἐπίσης ὁ Καλοστύπης καὶ τὰ κατωτέρω ἔργα: «Ἐθνικὸς βίος» (1884), «Ἐθνικὴ βιομηχανία» (1884), τὴν τραγωδίαν «Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος» (1903) καὶ τὸ ἱστορικὸν ἔργον «Θεμιστοκλῆς» (1917).

Εὐφυῆς, ζωηρὸς τὸν χαρακτῆρα καὶ εἰς ἄκρον φιλόπατρις, καθ' ἅπαν τὸ διάστημα τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ του βίου προσέφερε θετικὰς καὶ ἀναμφισβητήτους ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἔθνος, ἀποθανὼν τὸ ἔτος 1918 εἰς ἡλικίαν 67 ἐτῶν ²⁾ καὶ καταλιπὼν πολλὰ ἀνέκδοτα φιλολογικὰ ἔργα (ποῦ ἄραγε νὰ εὐρίσκωνται;) ὡς καὶ ἱστορικὰς σημειώσεις, μία ἐκ τῶν ὁποίων λίαν σημαντικὴ, εἶναι καὶ ἡ ἐν συνεχείᾳ δημοσιευομένη.

1) Παν. Λιούφης, Ἱστορία τῆς Κοζάνης σελ. 48 Ἀθῆναι 1924.

2) Ὁ Καλοστύπης κατέλιπεν ἓνα υἱὸν καὶ τέσσαρας θυγατέρας.

241

Τ Ο Χ Ε Ι Ρ Ο Γ Ρ Α Φ Ο Ν Κ Α Λ Ο Σ Τ Υ Π Η

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Α'

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ

(σελ. 1) Ἡ Μακεδονία ἐστὶ χώρα κατ' ἐξοχὴν Ἑλληνικὴ τηρήσασα διὰ τῶν αἰῶνων ἀλώβητον τὴν Ἑλληνικὴν αὐτοτέλειαν εἰ καὶ πολυὺν φῦλα ἐξ ἄρκτου καὶ Ἀνατολῶν ἐγκατέστησαν ἐν αὐτῇ, μάλιστα δὲ ἰλλυρικὰ (Ἀλβανοὶ) Σλαβικὰ (ιδίως Σέρβοι) καὶ Τουρανικὰ (Βούλγαροι, Οὔζοι, Τοῦρκοι). Τὸ φωτεινότερον ἐπιχείρημα τῆς κραταιᾶς ὑπεροχῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Μακεδονίᾳ ἐστὶν ἡ παιδεία ἐφηπλωμένη μέχρι τῶν πενιχροτέρων κωμῶν, δαπάνη τῶν κοινοτήτων αὐτῶν τῆς Μακεδονίας, πλὴν ἐλαχίστης ἐπικουρίας τῶν ἑξω αὐτῆς Ἑλληνικῶν Συλλόγων, ἐκτιμητέας εἰς τὸ δέκατον περίπου τοῦ συνόλου τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἀναγκῶν.

(σελ. 2) Οἱ πόροι τῶν Σχολῶν πηγάζουσι τετραχῶς, ἐκ κοινοτικῶν περιουσιῶν (δασῶν, λειμῶνων, κτιρίων, πανηγύρεων) ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν ναῶν, ἐκ κληροδοτημάτων, ἐξ εἰσφορῶν τῶν πολιτῶν. Οἱ κατὰ τόπους Σύλλογοι καὶ Ἀδελφότητες πολλαχῶς ἐπικουροῦσι ταῖς Σχολαῖς οἷον ἐ συμπλήρωμα τούτων οὔσαι καὶ συχνότατα καὶ ταμεῖον. Οἱ δ' ἐν τῷ ἑξωτερικῷ Σύλλογοι, ὡς τις ἀνωτέρα ἠθικὴ ἐποπτεία ἐφορᾷ, ἐνισχύει συμβουλεύει καὶ μικρά τινα βοηθήματα χορηγεῖ τοῖς μᾶλλον δεομένοις καὶ μάλιστα τοῖς ἐν ἐπικαίροις σημείοις. Ἡ πληθὺς καὶ ἀκμὴ τῶν Ἑλληνικῶν Σχολῶν, τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν καὶ τὸ φιλόμουσον τῶν κατοίκων καταπληκτικὴν ἐνεποίησαν ἐντύπωσιν εἰς ἅπαντας τοὺς ἐγκρίτους ἄλλοδαπούς, ὅσοι καλῇ τῇ πίστει καὶ μετ' ἐπιστάσις ἐπιστημονικῆς ἐπισκέψαντο καὶ ἠρεύνησαν τὴν Μακεδονίαν. Καὶ οὐχὶ μόνον σοβαροὶ συγγραφεῖς καὶ ἐγκρατεῖς λόγιοι κατεῖδον, ἐθαύμασαν καὶ ὠμολόγησαν τὴν Ἑλληνικὴν ὑπεροχὴν, ἀλλὰ καὶ στρατιωτικοὶ ἄνδρες, οἷοι ἐπὶ παραδείγματι οἱ μεγαλόφρονες Βρετανοὶ κ.λ.

(σελ. 3) Σίγη καὶ Τρόττερ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀνακοινοῦμενοι τὰς ἀρίστας αὐτῶν ἐντυπώσεις, ἅς ἐκομίσαντο ἀπὸ τῆς ἀνὰ τὴν Ἑλληνικωτάτην Μακεδονίαν περιουσίας αὐτῶν. Δυστυχῶς καὶ πινακογράφοι καὶ δημοσιολόγοι καὶ συγγραφεῖς ἀπὸ τῶν ἰδίων σπουδαστηρίων μελετῶντες τὴν Μακεδονίαν καὶ μείζονα τοῦ προσήκοντος διδόντες πίστιν ταῖς πληροφορίαις αὐτῶν ἐξ ὑπόπτου πολλάκις πηγῆς ἀπορροεούσαις τοσοῦτω ἐπισκότισαν τὰ κατὰ τὴν Μακεδονίαν, ὥστε ἀνάγκη Προμηθέως καταβιβάζοντος ἐξ οὐρανοῦ τὸ φῶς τῆς

ἀληθείας. Καὶ τὸ φῶς τοῦτο εἶναι τὸ μὲν ἢ αὐτοψίας ἐνάργεια, τὸ δὲ πλήρεις, αὐθεντικάι, ἀπηκριβωμένοι στατιστικάι, ὧν τὸ κῦρος ἔσται ἀπρόσβλητον καὶ ἢ πηγὴ ὑπερέτερα ὑπονοίας. Τοῦτο δ' ἄλλως ἀπαιτεῖ σοβαρὰ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα.

Ἐγγυώμεθα τὴν πλήρη ἀκριβείαν τῶν κατωτέρω πινάκων τῆς ἐκπαιδευτικῆς κινήσεως ἐν Μακεδονίᾳ ἐν οἷς ἀναμφηρίστως δηλοῦται ἡ ὑπεροχὴ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας πρὸς τὴν Βουλγαρικὴν.

(σελ. 4.) Περιορίσθημεν εἰς τὴν ἐπακριβωμένην ἔκθεσιν μόνον τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τῆς Βουλγαρικῆς τὸ μὲν διότι μόνον οἱ Βούλγαροι ἀντιποιοῦνται τῆς Μακεδονίας, τὸ δὲ διότι πλὴν τῆς Ἑλληνικῆς καὶ ἐν μέρει τῆς Βουλγαρικῆς οὐχ ὑπάρχει ἕτερα τις παιδεία λόγου ἀξία. Αἱ μὲν Βλαχικαὶ κοινότητες, ὡς καὶ αἱ Ἀλβανικαὶ (Χριστιανοὶ) συντηροῦσιν Ἑλληνικὰ Σχολεῖα, τὰ δὲ δαπάνη τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Μακεδονορωμουνικοῦ Συλλόγου συντηρούμενα Σχολεῖα καὶ ἐλάχιστα εἰσὶ καὶ ἀσήμαντα καὶ ἔρημα σχεδὸν μαθητῶν, μὴ ἀνερχόμενα εἰς 10 οὐδ' ἀριθμοῦντα πλέον τῶν 300 - 400 μαθητῶν. Τὰ δὲ ἐν Θεσσαλονίκῃ τῶν Ἑβραίων καὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς παροικίας οὐκ ἔχουσιν ἐθνολογικὴν τινα σημασίαν. Περὶ Ὀθωμανικῆς παιδείας μάταιον τὸ ποιῆσαι τινὰ λόγον. Αὕτη ὅλως στοιχειώδης ἐστὶν ὡς τρανῶς μαρτυρεῖ τόδε τὸ ἀνέκδοτον. Ἐν τῇ τρίτῃ μὲν τὸν πληθυσμὸν, ἀλλὰ πρώτῃ τὸν ἀμιγῆ σχεδὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν πόλει τῶν Σερρῶν τῆς Μακεδονίας ὁ Ὀθωμανὸς διδάσκαλος ἐδίδαξε τὸ πρῶτον ἤδη γεωγραφίαν. Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ μαγευθέντες ὑπὸ τοῦ κοινῆς μαθήματος (σελ. 5) καὶ μεστοὶ ὄγκου ἔδραμον ἕξαλλοὶ ἐκ χαρᾶς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Γυμνάσιον, ἵνα ἐπιδείξωσι τὰς νέας αὐτῶν γνώσεις. Εἰσελθόντες κατ' εὐθείαν εἰς τὴν ἀνωτάτην τοῦ Γυμνασίου τάξιν ἐπυνθάνοντο εἰ ἐδιδάσκετο ἡ γεωγραφία καὶ εἰ συνεχωρεῖτο αὐτοῖς διαγνωθῆναι τοῖς μαθηταῖς τῆς ἀνωτάτης τάξεως. Ἡλικὴ δ' ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς αὐτῶν τελείων ἤδη μειρακίων, ὅταν διεξηγήθη αὐτοῖς ὅτι ἡ γεωγραφία διδάσκεται ἐν τοῖς προκαταρκτικοῖς Σχολείοις καὶ ἐν αὐτῷ μάλιστα τῷ νηπιαγωγίῳ, ἀδύνατον περιγραφῆναι. Ὅσοι περιχαρεῖς καὶ ἀγέρωχοι προσῆλθον τόσῳ κατηφεῖς καὶ ἄθυμοι ἀπῆλθον ψιθυρίζοντες τὸ σχελιαστικὸν ἐπιφώνημα βαῖ, βαῖ (φεῦ, φεῦ). Τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο ἐπεισόδιον μαρτυρεῖ περὶ τῆς στοιχειώδους παρὰ Μωαμεθανοῖς ἐν Μακεδονίᾳ παιδείας. Τὸ ἀνωτέρω συμβάν ἐστὶν αὐθεντικὸν γενόμενον χειμῶνος τοῦ 1877 ἐνώπιον ἐμοῦ. Περὶ τῆς ἀκριβείας τῶν κατωτέρω πινάκων, ἐγγυώμεθα ἅτε συλλεγέντων μετὰ πάσης ἐπιμελείας ὑπ' ἀνδρῶν ἢ σωματείων διαφερομένων εἴπερ τις καὶ ἄλλος περὶ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῶν ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν.

Α΄ ΠΙΝΑΞ

(σελ. 6) Ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια διαμερίσματος Θεσσαλονίκης

1	Γυμνάσιον τέλειον μετὰ μαθητῶν	100
1	Διδασκαλεῖον μαθηταὶ	63
12	Παρθεναγωγεῖα μαθητρίαι	1.050
34	Νηπιαγωγεῖα - Παρθεναγωγεῖα	3,147
15	Ἑλληνικὰ Σχολεῖα μαθηταὶ	696
103	Δημοτικά » »	8.636
105	Γραμματοδιδασκαλεῖα »	2.145
271	Σύνολον Σχολείων	Σύνολον μαθητῶν
		15,837

Β΄ ΠΙΝΑΞ

Ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια διαμερίσματος Βιτωλίων

1	Γυμνάσιον πλήρες μαθηταὶ	76
1	Διδασκαλεῖον »	60
1	Ἱερατικὴ Σχολή	43
20	Ἑλλην. Σχολεῖα μετὰ γυμνασιακῶν τάξεων τὰ πλεῖστα, μαθηταὶ	699
58	Δημοτικά Σχολεῖα, μαθηταὶ	5.913
156	Γραμματοδιδασκαλεῖα »	5.415
21	Παρθεναγωγεῖα	1.629
(σελ. 7)		
27	Νηπιαγωγεῖα—Παρθεναγωγεῖα μαθηταὶ	2.036
285	Σύνολον Σχολῶν	Σύνολον Μαθητῶν
		15.871

Γ΄ ΠΙΝΑΞ

Ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια τμήματος Σερρών

1	Γυμνάσιον μαθηταὶ	94
1	Διδασκαλεῖον μαθηταὶ	36
17	Ἑλληνικὰ—Δημοτικά Σχολεῖα μαθηταὶ	1.614
64	Δημοτικά » » »	2.450
45	Γραμματοδιδασκαλεῖα »	981
32	Παρθεναγωγεῖα—Νηπιαγωγεῖα μαθ. Τὸ τμήμα τοῦτο περιλαμβάνει μόνον τὰ Σχολεῖα Σερρῶν Νιγρίτης, Δεμίρ—Ἰσσαρίου, Μελενοϊκού καὶ Πετριτσίου.	2.322
160	Σύνολον Σχολείων	Σύνολον Μαθητῶν
		7.497

Δ' ΠΙΝΑΞ

Ἐκπαιδευτήρια τμήματος Δράμας			
3	Ἑλληνικά Σχολεῖα μαθηταὶ		59
5	Δημοτικά » »		280
2	Παρθεναγωγεῖα »		100
3	Νηπιαγωγεῖα »		216
(σελ. 8)			
13	Σύνολον Σχολείων	Σύνολον μαθητῶν	655

Ε' ΠΙΝΑΞ

Ἐκπαιδευτήρια τμήματος Καβάλλας			
4	Ἑλληνικά Σχολεῖα μαθηταὶ		97
13	Δημοτικά » »		795
5	Γραμματοδιδασκαλεῖα »		90
2	Παρθεναγωγεῖα μαθήτριαι		70
6	Νηπιαγωγεῖα μαθηταὶ		390
30	Σύνολον Σχολείων	Σύνολον μαθητῶν	1.442

ΣΤ' ΠΙΝΑΞ

Ἐκπαιδευτήρια περιφερείας Πραβίου			
2	Ἑλληνικά Σχολεῖα μαθηταὶ		40
14	Δημοτικά » »		535
2	Νηπιαγωγεῖα Παρθεναγωγεῖα μαθ.		90
18	Σύνολον Σχολείων	Σύνολον Μαθητῶν	665

Ζ' ΠΙΝΑΞ

Ἐκπαιδευτήρια περιφερείας Ζίχνης			
(σελ. 9)			
3	Ἑλληνικά Σχολεῖα μαθηταὶ		120
12	Δημοτικά » »		645
1	Παρθεναγωγεῖον »		30
4	Νηπιαγωγεῖα — Παρθεναγωγεῖα		240
20	Σύνολον Σχολείων	Σύνολον Μαθητῶν	1.035

Α' ΠΙΝΑΞ

Ἐκπαιδευτήρια κοιλᾶδος Ἀλιάκμονος (Κοζάνης, Σιατίστης)			
7	Ἑλληνικά Σχολεῖα μετὰ γυμνασιακῶν τάξεων μαθηταὶ		370
14	Δημοτικά Σχολεῖα »		1.050
20	Γραμματοδιδασκαλεῖα »		650

Τὸ χειρόγραφον Καλοσύπη 245

4	Παρθεναγωγεία	»	240
4	Νηπιαγωγεία	»	360

49	Σύνολον Σχολείων	Σύνολον Μαθητῶν	2.670
----	------------------	-----------------	-------

Αἱ πληροφορίες τοῦ τελευταίου τούτου πίνακος οὐκ εἰσὶν αὐθεντικάι, ἀλλὰ ἰδιωτικάι βásiμοι, μᾶλλον μέτριοι ἢ ὑπερβολικάι.

᾿Αθροισμα γενικῶν Ἑλληνικῶν Σχολῶν Μακεδονίας	846
᾿Αθροισμα Ἑλλήνων μαθητῶν καὶ Μαθητριῶν	45.672

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ II.

(σελ. 10) Βουλγαρικὴ Ἑκπαίδευσις—Διαμέρισμα Θεσσαλονίκης

1)	Γυμνάσιον ἔν μετὰ προγυμνασιακοῦ Σχολείου μαθηταὶ	250
2)	Προγυμνασιακὰ Σχολεῖα 2	» 380
3)	Δημοτικά Σχολεῖα 16	» 1 150
4)	Παρθεναγωγεία 7	μαθήτριαι 225
5)	Γραμματοδιδασκαλεῖα 41	932
Σύνολον Βουλγαρικῶν Σχολῶν 66		Σύνολον μαθητῶν 2.937

Διαμέρισμα Βιτωλίων

1)	Γυμνάσιον ἔν	μαθηταὶ	56
2)	Προγυμνασιακαὶ Σχολαὶ 3	»	132
3)	Παρθεναγωγεῖον ἔν	μαθήτριαι	60
4)	Νηπιαγωγεία 5	μαθηταὶ	395
5)	Δημοτικά 10	»	1.292
6)	Γραμματοδιδασκαλεῖα 50	»	1.800
Σύνολον Βουργαρικῶν Σχολ. 68		Σύνολον μαθητῶν	3.735

Διαμέρισμα Σερρῶν

(σελ. 11) Σχολεῖα Βουλγαρικὰ Γραμματοδιδασκαλεῖα 34

Μαθηταὶ	1.123
Γενικὸν ᾿Αθροισμα Βουλγαρικῶν Σχολῶν	171
᾿Αθροισμα Βουλγαρικῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν	6.799
᾿Απέναντι Σχολῶν Ἑλληνικῶν	846
καὶ μαθητῶν Ἑλληνικῶν	45.670

Μακεδονικαὶ Μεγαλόπολεις

᾿Οπως φωτεινότατα καταδειχθῆ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἔν Μακεδονίᾳ Ἑλληνισμοῦ ἀντιπαρατιθέμεθα τὴν ἀκριβῆ κατάστασιν τῆς ἐκπαιδεύσεως Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων ἔν ταῖς τρισὶ σπουδαιοτέραις πόλεσι τῆς Μακεδονίας.

Α' Θεσσαλονίκη

Ἑλληνικὴ Παιδεία

1) Γυμνάσιον ἕν	Μαθηταὶ	100
2) Διδασκαλεῖον ἕν	»	63
3) Ἑλληνικὸν »	»	147
(σελ. 11)		
4) Παρθεναγωγεῖον ἕν μετὰ 9 τάξεων μαθήτριαι		665
6) Δημοτικαὶ Σχολαὶ 2		500
Σύνολον Ἑλληνικὸν Σχολῶν 11	Σύνολον Μαθ.	2.035

Βουλγαρικὴ Παιδεία

1) Γυμνάσιον μετὰ προκαταρκτικῆς Σχολῆς	μαθηταὶ	250
2) Παρθεναγωγεῖον ἕν	»	50
3) Δημοτικὸν ἕν	»	200

Σημειωτέον ὅτι πλέον ἢ τὰ δύο, τρίτα τῶν μαθητῶν ἢ μαθητριῶν περισυλλέγονται ἀπανταχόθεν τῆς Μακεδονίας, ὡς ὑπότροφοι τῆς Ἐπαρχίας, ἕν ὧ οἱ Ἑλληνες μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι σπουδάζουσιν οἰκεία δαπάνη, πλὴν σπανιωτάτων ἐξαιρέσεων καὶ εἰσὶν ἐκ τῆς ἰδίας κοινότητος Θεσσαλονίκης ἢ τῶν ἐγγυτάτων αὐτῆς διαμερισμάτων. Οὕτω τὰ μὲν Ἑλληνικὰ Σχολεῖα εἰσὶν 11, ἀπέναντι 3 Βουλγαρικῶν οἱ δ' Ἑλληνες μαθηταὶ 2.035 ἀπέναντι 500 Βουλγάρων.

Β' Βιτώλια

(σ. 13) Ἑλληνικά

1) Γυμνάσιον μετὰ διδασκαλείου	μαθηταὶ	136
2) Ἱερατικὴ Σχολὴ μία	»	43
3) Ἑλληνικὸν Σχολεῖον ἕν	»	141
4) Δημοτικὰ τρία	»	572
5) Γραμματοδιδασκαλεῖα δύο	»	100
6) Παρθεναγωγεῖον ἕν τέλειον	μαθήτριαι	300
7) Νηπιαγωγεῖα τρία	»	354
Σύνολον ἐκπαιδευτηρίων 12	Σύνολον μαθητῶν καὶ Μαθητριῶν	1.646

Βουλγαρικὰ

1) Γυμνάσιον ἕν	Μαθηταὶ	56
2) Προκαταρκτικὸν Σχολεῖον ἕν	»	62
3) Δημοτικὸν ἕν	»	200
4) Γραμματοδιδασκαλεῖα 4	»	100
5) Νηπιαγωγεῖα 2	»	100
Σύνολον Βουλγαρικῶν Σχολῶν 9	Σύνολον Μαθητῶν	518

Αἱ δαπάναι τῶν ἐν Βιτωλίοις ἐκπαιδευτηρίων τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος ἀνέρχονται εἰς 2.500 ὀθωμανικῶν λιρῶν προερχόμεναι τὸ μὲν ἐκ (σελ. 14) κοινοτικῆς περιουσίας (1.240 λίρας) τὸ δὲ ἐξ εἰσφορῶν, μόλις δὲ κατὰ τὸ πέμπτον ἐκ χορηγημάτων Συλλόγων. Αἱ δὲ δαπάναι τῶν Βουλγάρων σχετικῶς ὑπέρογκοι ἀνέρχονται εἰς 2.170 λιρῶν, ὧν μόνον τὰς 170 παρέχει ἡ κοινότης, τὰς δὲ δισχιλίας ἡ Βουλγαρικὴ ἑξαρχία καὶ οἱ πανοσλαυϊστικοὶ Σύλλογοι.

Γ' ΣΕΡΡΑΙ

Ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια

1) Γυμνάσιον	Μαθηταὶ	96
2) Διδασκαλεῖον	»	36
3) Ἑλληνικὰ Σχολεῖα δύο	»	178
4) Δημοτικὰ πέντε	»	609
5) Παρθεναγωγεῖα δύο	»	381
6) Νηπιαγωγεῖα τέσσαρα	»	367

Σύνολον Ἑλληνικῶν Σχολῶν 15 Σύνολον Ἑλλήνων Μαθητῶν 1.667

Βουλγαρικὰ ἐκπαιδευτήρια

1) Δημοτικὰ Σχολεῖα δύο μετὰ μαθητῶν	60
--------------------------------------	----

Τῷ 1877 ὑπῆρχε αὐτόθι ἐν μόνον ἄθλιον γραμματοδιδασκαλεῖον ἐν τῇ μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένη (σελ. 15) συνοικίᾳ τῆς πόλεως, ἐν ᾧ ὁ διευθυντὴς τῆς ἐν Πειραιεὶ «Σφαίρας» ἐμέτρησε 5 μόνον μαθητάς, μίαν μαθήτριάνα καὶ τὸν διδάσκαλον ἑβδομον. Ἐν Μακεδονίᾳ πολὺς πάταγος ἐγένετο ἐπ' ἐσχάτων ὑπὸ τινων ὄνειροπόλων ρωμούνων περὶ τῶν Βλάχων τῆς Δ. καὶ Β. Μακεδονίας. Ὅπως δι' ἐνὸς παραδείγματος δειχθῆ τὸ μάταιον τοῦ ἔργου καὶ τῆς δαπάνης τῆς Ρωμανικῆς προπαγάνδας, ἣτις μόνον ἐν Βιτωλίοις, Κρουσόβῳ, Κλεισούρας καὶ εἰς πού ἀλλαχοῦ ἀντὶ ἀδράς δαπάνης συντηρεῖ πενιχρά τινα κα' ἄσημα Σχολεῖα, μνημονεύομεν τοῦ Μεγαρόβου κόμης παγκάλου καὶ ἀνθηρῆς, ἣτις καίπερ βλαχικὴ τὴν καταγωγὴν οὐ μόνον ἑλληνικωτάτη διετέλεσεν, ἀλλὰ καὶ διαφέρει κατὰ τὸ φρόνημα καὶ τὸν ζῆλον πολλῶν Ἑλληνικῶν κοινοτήτων ὁσημέραι βαθύτερον ἐξελληνιζομένη καὶ γενναίως ἀντιλομβανομένη τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ ἀγῶνος τῶν Ἑλλήνων διὰ τῶν ἐν Βιτωλίῳ ἐμπορευομένων Μεγαροβιτῶν (σελ. 16) Τὸ αὐτὸ ρητέον περὶ Ἑλληνοφρονεστάτης κοινότητος Κρουσόβου, Κλεισούρας, Μετσόβου, Βλατισίου καὶ πασῶν ἐν γένει τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Ἑλληνοβλαχικῶν κοινοτήτων, αἵτινες ἀποτελοῦσιν ἐν τῶν ἐδραιοτάτων ἔρεισματῶν τοῦ αὐτόθι Ἑλληνισμοῦ, καὶ ὧν τ' ἀγλαὰ τέκνα καὶ πόρρωθεν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐπικουροῦσι ταῖς παιδευτικαῖς ἀνάγκαις τῆς τε Μακεδονίας καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος. Τὸ Ἀθήνησι Πολυτεχνεῖον, κτίριον μεγαλοπρεπές, ἰδρῦθη τῇ μεγαλοδωρίᾳ φιλομούσων Με-

τσοβιτών, τοῦ Τοσίτσα, καὶ τοῦ ἔτι ἐπιζώντος ἐν Αἰγύπτῳ νέου Μαικήνα Ἀβέρωφ, ἐφ' ᾧ καὶ Μετσόβειον κέκληται.

Ἐν Μεγαρόβῳ ἔνθα μόλις ἀριθμοῦνται 4.000 κατοίκων ὑπάρχουσιν 4 σχολεῖα ἦτοι :

ἐν Ἑλληνικὸν Σχολεῖον μαθηταὶ	52
ἐν Δημοτικὸν »	122
ἐν Νηπιαγωγεῖον »	120
ἐν Παρθεναγωγεῖον »	78
Σύνολον Μαθητῶν	<u>372</u>

Ῥωμουνικὸν Σχολεῖον οὔτε ὑπῆρξε ποτὲ οὔτε δυνατὸν ὑπάρξει ἐν τῇ Ἑλληνοβλαχικῇ ταύτῃ κοινότητι. ¹⁾

(σελ. 19) Οἱ Σέρβοι, οἱ Οὔζοι, οἱ Πειτσενέγοι, οἱ Χάζαροι, οἱ Φράγκοι, οἱ Γοῦρκοι ἐν τῷ ζόφῳ τοῦ Μεσαίωνος, ἀδυνατον κατορθῶσαι νῦν οἱ πανσλαυίσται καὶ οἱ ἄλλοι τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας μνηστῆρες. Τὸ δόγμα τῆς φυσικῆς διαλογῆς, καθ' ὅτι τὰ κράτιστα τῶν εἰδῶν παραμένουσιν, ἐφαρμόζεται τῷ Ἑλληνικῷ ἔθνει, μάλιστα δὲ τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῷ ἀδιασπᾶστῳ αὐτῆς Ἑλληνισμῷ θαυμασίως προσελκουμένῳ καὶ ἀφομοιοῦντι τοὺς συνεφαπτομένους αὐτῷ. Ἐν παράδειγμα σημερινὸν ἀρκεῖ πρὸς θριαμβευτικὴν κύρωσιν τούτου.

Τὰ Βοδενά (Ἐδεσσα, ἀρχαία πρωτεύουσα τῶν Τημενιδῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας) πόλις δαψιλεστάτη φύσει κατακοσμηθεῖσα χάρισι παντοδαπαῖς καὶ κάλλει δυσπεριγράπτῳ καὶ ποικιλίᾳ ἑναρμονίῳ, καταλέγεται ἐν ταῖς Βουλγαροφόνους κοινότησιν, ἔνθα πρὸ εἴκοσιν ἢ τριάκοντα ἐτῶν οὐδαμοῦ ἠκούετο ἡ ἀρμονικὴ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων. Ἐκτοτε ὅμως τὸ ἀγνὸν Ἑλληνικὸν φρόνημα τῶν κατοίκων ἐνεποίησε θαύματα ἐν τῇ προόδῳ καὶ τῷ πολιτισμῷ. (σελ. 20) καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα πλήρης ἀρμονίας, καὶ καθαρότητος ἐπεκράτησε τῆς πρότερον λαλουμένης κοινῶς ἀορίστου γλώσσης, ἣν οὔτε βουλγαρικὴν, οὔτε Ἑλληνικὴν, οὔτε ἄλλως πως ἐνὶ ὀνόματι δύναται τις ἀποκαλέσαι. Ἐν Βοδενοῖς τὰ πάντα φαίνονται ὄντα Ἑλληνικά, ὃ δὲ Βουλγαρισμὸς καίπερ ἀδιαλείπτως ἀποπειρώμενος οὐδέποτε κατάρθωσεν εἰσχωρῆσαι αὐτόσι οὐδὲ γραμματοδιδασκαλεῖον τοῦλάχιστον ἰδρῦσαι.

1) Δυστυχῶς ἔχουν ἀπολεσθῆ αἱ σελίδες 17 καὶ 18 τοῦ χειρογράφου ἀγνωστον πότε.

Τὰ σχολεῖα πάντα Ἑλληνικά, εἰσὶ δὲ ταῦτα.

1) Γυμνάσιον (Ἡμιγυμνάσιον) μετὰ	μαθητῶν	20
2) Ἑλληνικὸν Σχολεῖον ἐν	»	90
3) Δημοτικὸν ἐν	»	220
4) Παρθεναγωγεῖον ἐν	»	75
5) Νηπιαγωγεῖον ἐν	»	120
Σύνολον σχολείων 5	Σύνολον μαθητῶν	525

Περὶ τοῦ φρονήματος, τῶν Σχολείων, καὶ τῆς ἀπολύτου ἀπὸ τοῦ Βουλγαρισμοῦ χειραφετήσεως, ταῦτ᾽ αὐτὸν ρητέον καὶ περὶ τῆς Στρωμνίτισης. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἀπρόσβλητος ἀπόδειξις τῆς ἑλληνικότητος τῶν τε (σελ. 21) Βοδενῶν, τῆς Στρωμνίτισης καὶ ἐτέρων διαμερισμάτων ἀορίστου ἐθνολογικῆς καταγωγῆς, μαρτυροῦσιν αἱ ἔντονοι καὶ ἐναγώνιοι διαμαρτυρίαι τῶν διαμερισμάτων τούτων κατὰ τῆς ἐπιβοήτου συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου. Εἰ τὰ διαμερίσματα ταῦτα ἦσαν καὶ ἐν μέρει ἀπλῶς βουλγαρικά, μεθ' οἷας ἀκρατήτου ἀγαλλιάσεως τὴν συνθήκην ταύτην ἐνοῦσαν μετὰ τῆς Βουλγαρίας τὴν ἑαυτῶν χώραν ἠυλόγουν ἄν; Τί δ' ἕτερον αἱ ἰσχυραὶ διαμαρτυρίαι ἐκεῖναι κατεδείκνυσον ἢ τὴν ἀπολάκτισιν καὶ τοῦ πολυτιμοτάτου τῶν δώρων, τῆς ἐλευθερίας, ἣτις προσῆπτεν αὐτοὺς χώρα ξένη καὶ στυγυμένη; Δοκιμασάτω ἢ Εὐρώπῃ προσάψαι αὐτοὺς τῇ Ἑλλάδι καὶ τότε μαρτυρηθήσεται τόση χαρὰ, ὅση θλίψις καὶ κατήφεια ἐπὶ τῇ τότε προσθήκῃ αὐτῶν τῇ Βουλγαρίᾳ. Τὴν ἐθνολογικὴν κατάστασιν τῆς Μακεδονίας ἀδύνατον ἐξακριβῶσαι τοὺς ἀπὸ τῶν ἑαυτῶν σπουδαστηρίων καὶ ἐπὶ τῇ βάσει πληροφοριῶν ὑπόπιου προελεύσεως ποιουμένους τὰς περὶ αὐτῆς στατιστικὰς, δυσχερὲς δὲ καὶ τοὺς ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως συλλέγοντας πληροφορίας, ἀλλὰ μὴ δεόντως αὐτὰς βασανίζοντας, τυχεῖν τοῦ ἀκριβοῦς.

(σελ. 22). Ἡ Ὀθωμανικὴ κυβέρνησις στερεῖται τῶν καταλλήλων μεθόδων καὶ τῶν ἀρμοδίων προσώπων, πρόσθετος δὲ καὶ τῆς θελήσεως τοῦ ποιῆσαι ἀκριβῆ καὶ ἀξιόπιστον ἀπογραφὴν. Οἱ ἀριθμοί, οὓς παρέχομεν κατωτέρω, περισυνήχθησαν μετὰ πάσης ἐπιστασίας, εἰδὲ μὴ τυγχάνουσιν ἀπολύτως τοῦ ἀκριβοῦς προσεγγίζουσι κατὰ τὸ δυνατόν πρὸς ἀκρίβειαν. Εἴπομεν καὶ ἄνωτέρω ὅτι ἐν τῷ συμφυρμῷ πολυωνύμων φυλῶν, ἀορίστως διακρινομένων ἀπ' ἀλλήλων, ἀπαντῶσι κοινότητες Βλαχόφωνοι, Βουλγαρόφωνοι καὶ Τουρκόφωνοι (ἐν Ζελαχόβῃ τῆς ἐπαρχίας Ζίγνης παρὰ τὰς Σέρρας οἱ Χριστιανοὶ κάτοικοι, Ἑλληνες λαλοῦσι τὴν Ὀθωμανικὴν, ὡς οἱ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Χριστιανοί, ὅπερ τρανῶς μαρτυρεῖ ὅτι ὑπῆρξε ἐποχὴ ἀπαισία, καθ' ἣν καὶ οἱ Ἑλληνες ἀπέβαλλον τὴν ἑαυτῶν γλῶσσαν ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν δεσποτῶν εἴτε Τοῦρκοι, εἴτε Βούλγαροι ἦσαν οὗτοι. Τοῦτο δὲ πολλαπλῶς ἀποδείκνυται μάλιστα παρὰ τοῖς Βουλγαροφώνοις τῆς Μακεδονίας ἔχουσι τὸν σχηματισμὸν

καὶ τὴν ὄψιν τοῦ προσώπου Ἑλληνικὰ μᾶλλον ἢ Βουλγαρικά, Ἑλληνικὰ τὰ ἦθη, πολλὰς ἀπηρχαιωμένας Ἑλληνικὰς λέξεις.

(σελ. 23). Εἰδικὴ ἐπὶ τούτου ἔρευνα πλήρης ἐλλείπει, ἀλλ' αἱ κοινότητες αὗται θεωροῦσιν ἑαυτὰς Ἑλληνικάς, οὐδεὶς δ' ἔχει τὸ δικαίωμα χωρίσει αὐτὰς τῆς Ἑλληνικῆς ὀλομελείας. Ἄλλως τε δὲ ἡ Σχολὴ ἐστὶ πραγματικώτερον γνῶρισμα τοῦ ἐπικρατοῦντος καὶ κοινῶς ἀσπαζομένου πολιτισμοῦ. Εἴδομεν δὲ ὅτι ἡ σχολὴ ἐν Μακεδονίᾳ ἐστὶν ἐξόχως Ἑλληνική. Τοῦτο ἤρκει εἰς ἀπόδειξιν τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Α' Γενικὴ Διοίκησις Θεσσαλονίκης

1ον. Ἕλληνες καὶ Ἑλληνίζοντες	380.000
2ον. Μουσουλμάνοι	225.000
3ον. Βούλγαροι σχισματικοὶ	78.000
4ον. Ἑβραῖοι	65.000
5ον. Βούλγαροι Οὐνῖται	19.000
6ον. Βούλγαροι διαμαρτυρούμενοι	4.500
7ον. Βλάχοι Ρουμάνοι	4.000
	<hr/>
Τὸ ὅλον	775.500

Β' Γενικὴ Διοίκησις Βιτωλίων

(σελ. 24)

1ον. Ἕλληνες καὶ Ἑλληνίζοντες	220.000
2ον. Μουσουλμάνοι	136.000
3ον. Βούλγαροι σχισματικοὶ	70.000
4ον. Βλάχοι Ρουμάνοι	8.000
5ον. Ἑβραῖοι	4.000
	<hr/>
Τὸ ὅλον	438.500

Γ' Νομαρχία Σερβίων καὶ Κοζάνης

1ον. Ἕλληνες	240.000
2ον. Μουσουλμάνοι	68.000
	<hr/>
Τὸ ὅλον	308.000

Δ' Νομαρχία Κορυτσᾶς

1ον. Ἑλληγες καὶ Χριστιανοὶ Ἑλληγίζοντες (Ἑλβα- νόφωνοι, Βουλγαρόφωνοι, Βλαχόφωνοι	165.000
2ον. Μουσουλμάνοι	70.000
3ον. Βούλγαροι σχισματικοὶ	22.000
4ον. Βλάχοι Ρουμάνοι	1.500
Τὸ ὅλον	258.500

(σελ. 25) Ἐθροισμα γενικὸν τῶν κατοίκων τῆς Μα-
κεδονίας 1.780.500 ἔξ ὧν :

α) Ἑλληγες καὶ Ἑλληγίζοντες	1.005.000
β) Μουσουλμάνοι	499.000
γ) Βούλγαροι Σχισματικοὶ Οὐνίται	193.500
δ) Ἑβραῖοι	69.000
ε) Βλάχοι Ρουμανίζοντες	13.500
Ἐν ὅλῳ	1.780.000

Καθ' ὅλον εἰπεῖν ὅ,τι ὄρᾳ τις καλὸν καὶ ὠραῖον ἐν Μακεδονίᾳ ὅ,τι με-
γαλοπρεπὲς ὅ,τι ἀξιοσημείωτον καὶ ἀποδεικνύον ζωὴν καὶ πολιτισμὸν, τοῦτο
ἔστι καὶ Ἑλληνικόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙΙ

ΒΟΡΕΙΟΤΑΤΑ ΟΡΙΑ ΕΝ ΗΠΕΙΡΩ ΚΑΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Τὰ πρὸς βορρᾶν ὄρια τῆς Ἑλληνικῆς Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας κατὰ
τὰ ἐθνολογικὰ καὶ ἐθνοκρατικὰ (σελ. 26) δίκαια ἄρχονται ἀπὸ τῶν ἐν τῇ
Ἐνδριαιτικῇ ἐκβολῶν τοῦ Ἐψου ποταμοῦ ἀκολουθοῦντα πρὸς Α. τὴν κοι-
λάδα αὐτοῦ μέχρι τῆς συμβολῆς τοῦ Ἐορδαϊκοῦ ποταμοῦ (Δέβολη ἢ Δεβὸλ)
ὅπερ ἀκολουθεῖ ΒΑ διασχίζοντας τὸ Τόμαρον ὄρος καὶ τὰ Κανδανούια, εἰ-
δ' ἢ γραμμὴ στρεφομένη πρὸς βορρᾶν ἀκολουθεῖ τῇ κορυφογραμμῇ τοῦ
Κανδανουίῶν μέχρι τοῦ Σκάρδου, ὅθεν λαμβάνουσα Βορειανατολικὴν διεύ-
θυνσιν πρὸς τὸν Βόρειον Ὀρβηλον (Καρὰ - Δαγ Τουρκιστί, μέγα ὄρος) καὶ
εἶτα κλίνουσα πρὸς Α. ἀκολουθεῖ τῷ Σκομίῳ ἢ Σκόμβρω (Ρίλα - Δαγ, Κουρ-
μπέτσικα) καὶ εἶτα κλίνουσα πρὸς Μ. ἀκολουθεῖ τῇ Ροδόπῃ καὶ τῷ Νέστῳ
ποταμῷ. Οὕτω ἡ Ἑλλὰς ἔχουσα ἐπιφάνειαν 1,250 τετραγωνικῶν μιλίων καὶ
2.100.000 κατοίκων ἀυξηθήσεται κατὰ 1.300 τετραγωνικὰ μίλια καὶ
2.200.000 κατοίκων, ἐὰν δὲ προστεθῶσιν αὐτῇ ἡ Κρήτη καὶ αἱ νῆσοι τοῦ Αἰ-
γαίου ἔχουσαι ἐπιφάνειαν 300 τετραγωνικῶν μιλίων καὶ 600.000 (σελ. 27)

κατοίκων ἢ Ἑλλάς καθίσταται ἀξιόλογος δύναμις, ἔχουσα ἐπιφάνειαν 2.800 χιλιάδ. τετραγωνικῶν μιλίων καὶ 4.900.000 κατοίκων. Λυομένου τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος, λύεται καὶ τὸ Ἑλβανικὸν διὰ τῆς ὁμοσπονδιακῆς ἐνώσεως αὐτῆς τῆ Ἑλλάδι πρὸς ἣν προσθήσει χώραν ἐκτάσεως 400 τετραγωνικῶν μιλίων καὶ 1.200.000 κατοίκων. Οὕτω συμπήγνυται δύναμις ἰσχυρὰ στηριζομένη ἐπὶ πληθυσμοῦ μαχίμου 6.100.000 δυναμένη δὲ ἀκόπως παρατάξαι στρατὸν 400—500.000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸ σύστημα τῆς γενικῆς στρατολογίας. Τοιαύτη κολοσσιαία δύναμις στρατιωτικὴ ἐνισχυομένη καὶ ὑπὸ στόλου τρίτης τάξεως ἔσται ἱκανὴ ἐν πάσῃ στιγμῇ ἀναχαιτίσαι μόνη πᾶσαν ἀπὸ τοῦ βορρᾶ κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπιβουλήν, ἐπὶ οὗ δράμωσιν εἰς βοήθειαν οἱ συμφέρον ἔχοντες, μὴ περιπεσεῖν εἰς χεῖρας τῶν Ρώσων ἢ κλείς αὕτη τρυῦ Εὐξείνου καὶ Αἰγαίου, εἰ μάλιστα ἢ ἐνίσχυσις αὕτη γενήσεται ἐν συνδυασμῶ τινὰ πρὸς ἐπαύξησιν τῆς Σερβίας (σελ. 28) πρὸς τὸ Κοσσυφοπέδιον ἢ ἐκ τούτου ἀσφάλεια ἔσται μεγίστης πολιτικῆς σπουδαιότητος. Ἡ Βρετανικὴ πολιτικὴ μελετησάτω κατὰ βάθος τὸ ζήτημα καὶ πεισθεῖσεται ὅτι Ἑλλάς ἐν δυαδισμῶ (doulisme) πρὸς τὴν Ἑλβανίαν μετὰ καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου κατασταθήσεται πραγματικὸν προπύργιον κατὰ τοῦ Σλαυισμοῦ, ἰσχυρὸν οἰκονομικῶς, στρατιωτικῶς, ναυτικῶς. Ἡ Βουλγαρία καὶ Ρωμυλιαν λαμβάνουσα καὶ τὴν Μακεδονίαν τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, ἀσθενῆς οἰκονομικῶς καὶ ἀριθμητικῶς μενεῖ τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς μὴ δυναμένου ὑπερβῆναι τὰ 3.500.000 κατοίκων. Διὰ τοῦ μικροσκοπικοῦ τούτου ἀριθμοῦ, ἄνευ μάλιστα τῶν στοιχείων ναυτικῆς δυνάμεως, ἀδύνατον καὶ θέλουσα, ὅπερ ἀμφιβολώτατον εἰ μὴ καὶ ἀδύνατον καὶ ἀπίστευτον, ἡ Βουλγαρία χειραφετηθῆναι τῆς Ρωσσίας. Ὁ δεσπόζων τοῦ Εὐξείνου πόντου ἔσται καὶ τῆς Βουλγαρίας ὁ πραγματικὸς δεσπότης. Ἡ Βρετανικὴ μάλιστα πολιτικὴ μόνον ἐν τοῖς Ἑλλησι κέκτηται ἀσφαλῆ καὶ δεδοκιμασμένον σύμμαχον. (σελ. 29) Ἡ ἐνίσχυσις τῆς Ἑλλάδος ἔσται κυρίως ἐνίσχυσις τῶν ἐν Ἐνατολῇ μεγίστων Βρετανικῶν συμφερόντων. Ἡ κραταιὰ Βρετανία καὶ ἡ μικρὴ Ἑλλάς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἔχουσιν ἀκοίμητον πολέμιον, τὴν Ρωσικὴν φιλοκτημοσύνην. Ἡ Ἑλλάς ἄλλως ἢ τε ἐλευθέρη καὶ ἢ δούλη ἔστιν ἢ εὐρεῖα Εὐρωπαϊκῶν προϊόντων ἀγορὰ ἐν οἷς πρυτανεύουσι τὰ Βρετανικά.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Τὰ προϊόντα τῆς Μακεδονίας διακρίνονται διὰ τὴν ποικιλίαν, ἀφθονίαν καὶ πολλάκις τὸ ἐκλεκτὸν αὐτῶν, κυριώταται δ' αὐτῶν εἰσι δημητριακοὶ καρποί, οἶνοι, καπνός, ὄρυζα, βάμβαξ, ἔλαιον, μέταξα, ὄσπρια, κτήνη, ξυλεία, ναυπηγήσιμος καὶ οἰκοδομικὴ, δέρματα, μαλλίον, ὀπῶραι, φαιάνθρα-

κες, μέταλλα χρυσοῦ, ἀργύρου, χαλκοῦ, σιδήρου (ἀνεκμετάλλευτα) καὶ παντοδαπὰ χειροτεχνίας βιομηχανήματα.

Ἡ εἰσαγωγή τῆς Μακεδονίας ὑπολογίζεται εἰς (σελ 30) 72.000.000 φρ. ὧν τὸ ἥμισυ περίπου ἀντιπροσωπεύουσιν ἐμπορεύματα τῆς Ἀγγλίας ἢ δ' ἐξαγωγή εἰς 68.000.000 περίπου φρ.

Τὸ μνημόσυνον εἰς ὃ παρευρέθητε ἐν Θεσσαλονίκη ἐτελέσθη ὑπὸ τῆς ἐφορείας τῶν σχολῶν εἰς μνήμην τοῦ Δημητρίου Ρογκότη κληροδοτήσαντος ταῖς Σχολαῖς 5.000 λιρῶν Ὀθωμανικῶν. Πρὸ τούτου ἢ ἐν Ρωμονίᾳ τελευτήσασα φιλόμουσος Ἑλληνὶς Ἐλισσάβητ Κερτσίου ἐκληροδότησε ταῖς Σχολαῖς Θεσσαλονίκης 20.000 λιρῶν Ὀθωμανικῶν 10.000 δὲ ταῖς Σχολαῖς Ἰωαννίνων. Δυστυχῶς ἡ Ρουμανικὴ κυβέρνησις ἔθηκε χεῖρα ἱερόσυλον ἐπὶ τῶν ἱερῶν τούτων κληροδοτημάτων δημεύσασα αὐτά, ὡς καὶ ἄπειρα ἕτερα κληροδοτήματα. Ἦδη αἱ κοινότητες Θεσσαλονίκης καὶ Ἰωαννίνων δικάζονται ἐν Βουκουρεστίῳ πρὸς τὴν Ρουμανικὴν κυβέρνησιν. Ταλαίπωρος Μακεδονία.

Κληροδοτήματα σπουδαῖα ταῖς Σχολαῖς Ἡπείρου καὶ Μακεδονίας κατέλιπον οἱ Ζωσιμάδαι, Καπλάναι, Ριζάρης, Ζαρείφης, Χρηστάκης, Ζωγράφος (σελ. 31) Ἐλισσάβητ Κερτσίου, Ζάππαι, Δούμπαι καὶ πλεῖστοι ἕτεροι.

Ἐγείρατε τὴν εὐγενῆ ὑμῶν φωνὴν καὶ καυτηριάσατε μετὰ τῆς Βρετανικῆς παρρησίας τὰς ἱεροσυλίας ταύτης τῆς Ρωμουρικῆς Κυβερνήσεως, δημεύσεως νῦν τὰ κληροδοτήματα, ὡς ἐδήμυσεν ἄλλοτε ἐπὶ Κούλα τὰ μοναστηριακὰ χρήματα, μιμησαμένη τὴν Ρωσσίαν δημεύσασαν τὰ ἐν Βασαραβία κτήματα τοῦ Ἁγίου Τάφου.

Σημείωσις. Τοσοῦτος ἐστὶν ὁ μισελληνισμὸς ἐν Ρωμονίᾳ, ὥστε πρὸς ἀποκλειστικὴν τῶν Ἑλλήνων βλάβην ἐκαινοτομήθησαν ἄλλόκοτοι περὶ κληρονομιῶν καὶ κληροδοτημάτων νόμοι, ὡς καὶ περὶ ἰδιοκτησίας. Προκειμένης ἐσχάτως τῆς συντάξεως τῆς διαθήκης τοῦ μεγαλοδώρας Ἑλληνος Κωνσταντίνου Ζάππα, οὗ ὁ ἐξάδελφος συνέστησε τὰ Ὀλύμπια, αὐτὸς δὲ μεγίστας δωρεὰς ἐθνικὰς ἐποίησατο, ἢ τότε Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔπεμψεν ἐπίτηδες εἰς Βουκουρέστιον νομομαθῆ, ὅπως παραστῆ κατὰ τὴν σύνταξιν καὶ ἐποπτεύῃ (σελ. 32) ἐπὶ τῆς τηρήσεως τῶν τύπων, κινδυνευούσης ἐκ τῆς Ρωμουρικῆς πλεονεξίας κολοσσιαίας ἐθνικῆς περιουσίας.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑΙ ΔΑΠΑΝΑΙ ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Αἱ δαπάναι τῶν Ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων ἐν Μακεδονίᾳ ὑπερβαίνουν τὸ 1.500.000 φρ. Περὶ τὸ 1.000.000 καλύπτεται ἀπὸ τῶν κοινοτικῶν εἰσοδημάτων, περὶ τὰς 250.000 δραχμῶν συνάζονται ἐκ προσωπικῶν εἰσφο-

ρῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Μακεδονίας, τὸ δ' ὑπόλοιπον χορηγεῖται ὑπὸ τῶν συλλόγων.

Ἡ Βουλγαρικὴ ἐκπαίδευσις συντηρεῖται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῶν παν-σλαβιστικῶν συλλόγων, ἐλάχιστα δὲ ποσὰ παρέχονται ὑπὸ κοινοτήτων.

ΕΛΛΗΝΟΑΛΒΑΝΙΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ

Ἐν συντομίᾳ, ἡ ἰδέα τῆς συμμαχικῆς συμπαράταξως Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν κατὰ τῶν Τούρκων φαίνεται ἄωρος. Οἱ Ἀλβανοὶ πρὶν ἀπελπισθῶσι περὶ (σελ. 33) τοῦ δυνατοῦ τῆς συντηρήσεως τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους, ἀδυνατοῦσι κατανοῆσαι τὴν ἀνάγκην τῆς συμπράξεως πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Ροπή πρὸς τοῦτο ὑπάρχει, πλὴν ἰδέα διαυγῆς ἐστὶν ἀσχημάτιστος.

Ἄλλως δὲ Ἑλλὰς δύναται ὑπάρξαι καὶ εὐδοκιμῆσαι καὶ ἄνευ τῆς Ἀλβανίας, ἀλλ' Ἀλβανία ἀδύνατον ἀκμάσαι ἄνευ Ἑλλάδος. Τὰ περὶ Ἀλβανικῶν φρονημάτων ἀόριστα καὶ συγκεχυμένα. Τὸ συμφέρον μᾶλλον ἢ ἡ ἰδέα ὀδηγήσει αὐτούς. Ἡ Ἑλλὰς θέλουσα δύναται προσελκῦσαι τοὺς νοτίους μάλιστα τῶν Ἀλβανῶν. Πλὴν οὐδὲν ἀκριβῶς βέβαιον. Οὔτε ἡ Ἑλλὰς, οὔτε ἡ Τουρκία πιστεύει ἀπολύτως τοῖς Ἀλβανοῖς. Οἱ δεσμοὶ τῆς Ἀλβανίας πρὸς τὴν Ἑλλάδα εἰσὶν ἀπειροί, πιθανὸν δὲ τὸ ὠριμάσαι τὴν ἰδέαν τῆς συμπράξεως (σελ. 34) ἐν βραχεῖ εἰ κατάλληλος γίνοιτο προπαρασκευή. Ζεῦ πάτερ, ἀλλὰ σὺ ρῦσαι ἀπ' ἡέρος υἱας Ἀχαιῶν ποίησαι δ' αἴθρην δος δ' ὀφθαλμοῦσιν ἰδέσθαι.

Ἰωάννης Ν. Καλοστύπης (1)

(Διευθύνας τὸ Γυμνάσιον Σερρών ἀπὸ τοῦ 1875—78)

1) Ὑπογραφήν τοῦ συντάξαντος Καλοστύπη βλέπε ἐν φωτοτυπία εἰς τὴν σελ. 255.

Ἰνστιτούταις
 αἰαί Μακεδονίας
 Α'
 Ευαγγελίου

Ἡ Μακεδονία αὐτὴ χώρα καὶ ἐφορῆς
 ἔχειται ὑπὸ τῆς αὐτῆς τῆς αἰῶνος ἐπιβλῆται
 τῆς ἔργων αὐτοῦ αἰσθητικῶν ἢ καὶ ἄλλων
 ἔργων ἢ ἄλλων καὶ ἀνατολῶν ἐπιβλῆται
 ἢ αὐτῆς, καὶ τῆς αὐτῆς (ἢ ἄλλων) ἔργων
 (ἢ ἄλλων) καὶ τῆς αὐτῆς (ἢ ἄλλων) ἔργων
 (ἢ ἄλλων) τῆς αὐτῆς ἔργων αὐτῆς

ἐν βραχίῳ, ἢ καὶ ἄλλων ἔργων
 Ζεὺ πάτερ, ἀλλὰ σὺ ῥύσαι αὐτὸν ἦρος.
 ἦρας Ἀχαιῶν,
 πόντος δ' αἰῶνος δὸς δ' ὄγδα μῶσιν
 ἰδίῳ δαί

Ἰωάννης Ν. Καλοσύτης
 (Ἰνστιτούταις τῆς Ἐπιτομῆς τῆς
 αἰῶνος 1895-98.)

Δύο ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ χειρογράφου τοῦ Ἰωάννου Καλοσύτη
 μετὰ τῆς ὑπογραφῆς του

256